

سخن مدیر مسئول

قدم‌های جدی برای اجرای طرح جامع حفاظت از ذخایر ژنتیکی گیاهی کشور

محوری‌ترین وظیفه مؤسسه تحقیقات جنگلها و مراتع کشور، شناسایی و حفاظت از ذخایر ژنتیکی فلور ایران است. با توجه به اینکه ایران یکی از کشورهای غنی از نظر داشتن تعداد گونه‌های گیاهی در رویشگاه‌های طبیعی خود به‌شمار می‌رود، از ۸۰۰۰ گونه گیاهی شناسایی شده در آن، حدود ۲۳۰۰ گونه و زیرگونه انحصاری (اندمیک) هستند؛ یعنی په‌زبان ساده فقط در این سرزمین رویش دارند. شناسایی و حفاظت از این مجموعه عظیم ژنتیکی، کاری بس سنگین و حیاتی بوده و مسئولیت آن بر دوش دانشمندان و پژوهشگران این مؤسسه در سراسر کشور است. در این راستا طرح‌های ملی پژوهشی با مشارکت صدها نفر در حال اجرا است که عناوین عمده آنها عبارتند از:

- «شناسایی گونه‌های گیاهی کشور و تدوین فلور ایران»؛ که نزدیک به ۹۰ درصد آن اجرا شده و به امید خدا تا پایان برنامه ششم این طرح بزرگ به اتمام خواهد رسید. نتایج این پژوهش تاکنون در قالب ۱۴۹ جلد کتاب به چاپ رسیده است.

- «تعیین جایگاه حفاظتی گونه‌های گیاهی ایران»؛ اولین نتایج این طرح در سال ۱۳۷۸ با عنوان "Red Data Book of Iran" منتشر شد و مورد توجه علاقه‌مندان به حفاظت گونه‌های گیاهی در دنیا قرار گرفت. فاز دوم این طرح نیز با مشارکت ۴۹ پژوهشگر در حال اجرا است. نتایج این مطالعه و پژوهش میدانی در رویشگاه‌های طبیعی ایران، نقشه راه مدیریت حفاظتی گونه‌های گیاهی و اکوسیستم‌های طبیعی کشور در رویشگاه (In-situ) و خارج از رویشگاه (Ex-situ) برای این مؤسسه، سازمان جنگل‌ها، مراتع و آبخیزداری کشور و سازمان محیط‌زیست بوده و خواهد بود.

- «طرح بانک بذر ۱۴۰۰»؛ توسط مجریان این طرح هدف‌گذاری شده است که بذره‌های حدود ۳۵۰۰ گونه گیاهی انحصاری، نادر و در معرض خطر انقراض از طبیعت شناسایی و جمع‌آوری شده و در بانک ژن منابع طبیعی ایران نگهداری شود.

- «شروع به فعالیت بخش فراسرد (Cryo) بانک ژن منابع طبیعی ایران»؛ احداث ساختمان بخش فراسرد به‌اتمام رسیده و تا پایان سال ۱۳۹۸، تجهیز آزمایشگاه‌ها، سردخانه‌ها و اتاق‌های رشد آن انجام خواهد شد. مسئولیت این بخش از بانک ژن، حفظ بذرها و مواد گیاهی به‌طور عمده گونه‌های درختی و درختچه‌ای است که به‌سرعت قوه نامیه خود را از دست می‌دهند. روش حفظ منابع ژنتیکی در شرایط فراسرد، نیازمند پژوهش و تدوین پروتکل حفاظتی برای تک‌تک گونه‌ها است که از سال‌های قبل توسط پژوهشگران بخش زیست‌فناوری این مؤسسه در حال پیگیری است.

- «طرح ملی غنی‌سازی باغ گیاه‌شناسی ملی ایران و باغ‌های اقماری»؛ افزایش تعداد گونه‌های گیاهی در باغ گیاه‌شناسی از طریق دریافت بذر از سایر باغ‌های گیاه‌شناسی در نقاط مختلف دنیا و همچنین جمع‌آوری بذر از مراتع و جنگل‌های کشور انجام می‌شود. در این راستا هر ساله به غنای گونه‌ای باغ افزوده می‌شود به‌طوری‌که در سال ۱۳۹۷ حدود ۵۰۰ گونه جدید به باغ گیاه‌شناسی ملی ایران منتقل شده است.

- «طرح توسعه هرباریوم مرکزی ایران»؛ در هرباریوم مرکزی ایران به‌عنوان یکی از مهم‌ترین هرباریوم‌های گیاهی منطقه در دو سال گذشته قدم‌های جدی برای توسعه برداشته شده است. علاوه بر توسعه هرباریوم گیاهان گل‌دار با توجه به مطالعات و جمع‌آوری‌های صورت گرفته در دو دهه گذشته، امسال این هرباریوم صاحب بخش جدیدی شامل هرباریوم گل‌سنگ‌ها، جلبک‌ها و خزها و همچنین موزه گیاهان فسیلی شده است.

تمامی این فعالیت‌های گسترده و منسجم در مؤسسه تحقیقات جنگلها و مراتع کشور شامل باغ گیاه‌شناسی ملی ایران و باغ‌های اقماری آن، بانک ژن منابع طبیعی ایران، هرباریوم مرکزی ایران، موزه گیاهان فسیلی و موزه حشرات باغ گیاه‌شناسی، بستر ساز تشکیل بزرگ‌ترین و مهم‌ترین مجموعه منابع ژنتیکی و تاریخ طبیعی خاورمیانه را رقم زده که حاصل زحمات و تلاش‌های صدها دانشمند و پژوهشگر زن و مرد این سرزمین است که حمایت مسئولان و نهادهای پشتیبان و تصمیم‌گیر کشور را طلب می‌کند؛ چراکه حمایت از این مجموعه، درحقیقت حمایت از برنامه راهبردی ایران در حفظ ذخایر ژنتیکی خود برای نسل‌های آینده است.